

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни

**СТОРІЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ
В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ**

(для спеціалістів, магістрів)

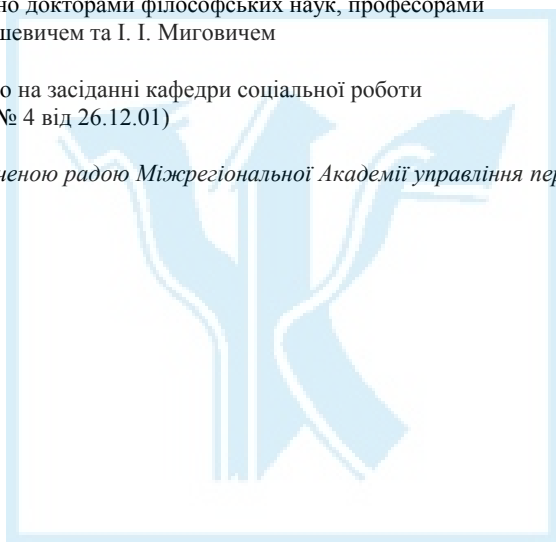
МАУП

Київ 2002

Підготовлено докторами філософських наук, професорами
М. П. Лукашевичем та І. І. Миговичем

Затверджено на засіданні кафедри соціальної роботи
(Протокол № 4 від 26.12.01)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Лукашевич М. П., Мигович І. І. Навчальна програма дисципліни “Історія соціальної роботи в Україні та за кордоном”. — К.: МАУП, 2002. — 11 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, навчально-тематичний план, програмний матеріал до вивчення дисципліни “Історія соціальної роботи в Україні та за кордоном”, теми контрольних робіт, питання для самоконтролю, а також список рекомендованої літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2002

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Курс “Історія соціальної роботи в Україні та за кордоном” входить до циклу дисциплін із соціальної роботи.

Мета курсу — ознайомити студентів з основними етапами зародження, становлення та еволюції соціальної роботи від форм благодійництва до професійного виду діяльності. У результаті засвоєння даної дисципліни студенти повинні оволодіти знаннями з історії розвитку соціальної допомоги та соціальної роботи від античного суспільства до сьогодні; усвідомити диференціацію в діяльності благодійних товариств та професійної соціальної роботи; критично аналізувати різні методи та прийоми підготовки соціального працівника.

При розробці навчальної програми було використано досвід викладання курсу Міжрегіональної Академії управління персоналом та інших вищих навчальних закладів України.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН вивчення дисципліни

“ІСТОРІЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ”

№ п/п	Назва теми
1	Організація соціальної допомоги в античному та середньовічному суспільствах
2	Здійснення соціальної роботи у країнах Європи в XVI–XVIII ст.
3	Зародження системи державного соціального забезпечення та приватної благодійності в Західній Європі в XIX ст.
4	Становлення системи державної соціальної політики в Україні та Росії в XIX ст.
5	Започаткування соціальної роботи як професійного виду діяльності (поч. XX ст.)
6	Розробка першої методики в соціальній роботі (1920–1940)
7	Стан соціальної роботи в період Другої світової війни та повоєнний період (1941–1955)
8	Використання нових методик у роботі соціальних працівників (1956–1965)
9	Критичний підхід до існуючих методик. Усвідомлення важливості соціальної роботи в общинах (1966–1974)
10	Удосконалення та спеціалізація прийомів і методів соціальної роботи (1975–1990)
11	Розвиток вітчизняної системи соціального забезпечення у XX ст.

ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ
до вивчення дисципліни
“ІСТОРІЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В УКРАЇНІ
ТА ЗА КОРДОНОМ”

Тема 1. Організація соціальної допомоги в античному та середньовічному суспільствах

Елементи соціальної допомоги в античному суспільстві. Статус особи, яка потребує допомоги, в середньовічному суспільстві.

Організація соціальної допомоги в Середньовіччі. Домінуюча роль церкви в наданні соціальної допомоги.

Література [1; 2; 5–7; 10; 14–16]

Тема 2. Здійснення соціальної роботи у країнах Європи в XVI–XVIII ст.

Зміна статусу особи, яка потребує допомоги. Виникнення та поширення соціальних установ закритого типу. Зростання ролі держави в розподілі соціальної допомоги.

Література [1–3; 5–7; 9; 10; 14–16]

Тема 3. Зародження системи державного соціального забезпечення та приватної благодійності в Західній Європі в XIX ст.

Перехід до спеціалізації соціальних установ та працівників, що в них зайняті. Усвідомлення важливості надання допомоги та здійснення контролю без ізоляції особи. Визнання необхідності соціального забезпечення.

Література [1–3; 5; 9; 10; 14–16]

Тема 4. Становлення системи державної соціальної політики в Україні та Росії у XIX ст.

Неефективність централізованої організації соціальної допомоги. Переорієнтація на місцеві установи у справі піклування про осіб, що потребують допомоги. Зростання ролі благодійних товариств у наданні соціальної допомоги в другій половині XIX ст.

Література [1; 2; 5; 6; 10–14]

Тема 5. Започаткування соціальної роботи як професійного виду діяльності (поч. XX ст.)

Передумови зародження професії соціального працівника. Шляхи становлення професії в Європі та Америці. Виникнення перших соціальних шкіл.

Література [1–5; 8; 9; 14–16]

Тема 6. Розробка першої методики в соціальній роботі (1920–1940)

Професіоналізація соціальної роботи. Наглядачі на підприємствах та надомні візитери. Вплив праці М. Річмонд “Соціальний діагноз” на вироблення першої методики в роботі соціального працівника.

Література [1; 2; 5–10; 14–16]

Тема 7. Стан соціальної роботи в період Другої світової війни та повоєнний період (1941–1955)

Діяльність соціальних працівників у роки війни. Зростання кількості соціальних працівників у цей період та загальне визнання їх статусу. Масовий прихід соціальних працівників у приватний сектор. Розгляд соціальної роботи в медико-соціальному ракурсі.

Література [1–5; 8–10; 15; 16]

Тема 8. Використання нових методик у роботі соціальних працівників (1956–1965)

Переорієнтація в роботі соціальних працівників під впливом теорій З. Фрейда та К. Роджерса. Популяризація методики case-work. Зростання важливості соціально-психологічного аспекту в соціальній роботі.

Література [1; 2; 5; 8–10; 14–16]

Тема 9. Критичний підхід до існуючих методик. Усвідомлення важливості соціальної роботи в общинах (1966–1974)

Критика методики case-work. Започаткування роботи соціальних працівників на вулицях, у кварталах, у комунах. Введення до навчальних планів та програм методики соціальної роботи у групах та общинах. Поява перших проєктів; їх значення та роль.

Література [1; 2; 4; 5; 8–10; 14–16]

Тема 10. Удосконалення та спеціалізація прийомів і методів соціальної роботи (1975–1990)

Вплив нового міжнаціонального поділу ринку праці на суспільство в цілому та соціальний статус окремого громадянина. Зростання кількості існуючих соціально вразливих верств населення та поява нових клієнтів у соціальних працівників. Критика соціологами роботи соціальних працівників. Інтегрований підхід до кожної проблеми.

Література [1; 2; 4; 5; 8–10; 14–16]

Тема 11. Розвиток вітчизняної системи соціального забезпечення у XX ст.

Державна система матеріального забезпечення і обслуговування громадян СРСР. Соціальний захист від безробіття. Право громадян на матеріальне забезпечення в старості. Зміни парадигми соціального захисту при переході до ринкових відносин. Система соціального захисту громадян в сучасній Україні.

Література [1; 2; 5–7; 10–14]

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Організація соціальної допомоги в античному суспільстві.
2. Критерії визначення статусу особи, що потребує допомоги, в античному суспільстві.
3. Організація соціальної допомоги в Середньовіччі.
4. Роль церкви в наданні соціальної допомоги в період Середньовіччя.
5. Соціальна допомога в країнах Європи (XVI–XVIII ст.).
6. Роль держави в розподілі соціальної допомоги в країнах Європи (XVI–XVIII ст.).
7. Зародження системи державного соціального забезпечення в країнах Західної Європи (XIX ст.).
8. Зародження приватної благодійності в країнах Західної Європи (XIX ст.).
9. Становлення системи державної соціальної політики в Росії у XIX ст.
10. Становлення системи державної соціальної політики в Україні у XIX ст.
11. Започаткування соціальної роботи як професійного виду діяльності в Європі (поч. XX ст.).
12. Започаткування соціальної роботи як професійного виду діяльності в Америці (поч. XX ст.).
13. Професіоналізація соціальної роботи за кордоном (1920–1940).
14. Перші методики в соціальній роботі (М. Річмонд).
15. Діяльність соціальних працівників у роки Другої світової війни.
16. Визначення статусу соціального працівника у воєнні роки.
17. Стан соціальної роботи за рубежем у повоєнні роки.
18. Медико-соціальні підходи до соціальної роботи у повоєнні роки.
19. Збільшення приватного сектора соціальної роботи за кордоном у повоєнні роки.
20. Переорієнтації в роботі соціальних працівників під впливом теорії З. Фрейда.
21. Переорієнтації в роботі соціальних працівників під впливом теорії К. Роджерса.

22. Поширення соціально-психологічних методів у соціальній роботі.
23. Виникнення та становлення методики *case-work*.
24. Започаткування роботи соціальних працівників на вулицях, у квартирах, у комунах.
25. Розвиток методик соціальної роботи у групах та общинах (1966–1974).
26. Поява перших проєктів із соціальної роботи, їх значення і роль.
27. Вплив нового міжнаціонального поділу ринку праці на роль і статус соціального працівника в суспільстві.
28. Зростання кількості соціально вразливих верств населення та поява нових категорій клієнтів соціальної роботи (1975–1990).
29. Система соціального захисту громадян в СРСР.
30. Зміна парадигми соціального захисту при переході від тоталітарних до демократичних суспільств на пострадянському просторі.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Прояв соціальної допомоги в античному суспільстві.
2. Сприйняття особи, що потребує допомоги, в середньовічному суспільстві.
3. Організація соціальної допомоги в Середньовіччі.
4. Роль церкви у наданні соціальної допомоги в Середньовіччі.
5. Надання соціальної допомоги в Київській Русі.
6. Виникнення соціальних установ у XVI–XVIII ст.
7. Роль держави в розподілі соціальної допомоги у XVI–XVIII ст.
8. Зміна функціонування соціальних установ та працівників, що в них зайняті, у XIX ст.
9. Неефективність централізованої організації соціальної допомоги в XIX ст.
10. Роль місцевих установ у справі піклування про осіб, що потребують допомоги, у XIX ст.
11. Роль благодійних товариств у наданні соціальної допомоги у другій половині XIX ст.
12. Передумови зародження професії соціального працівника.
13. Виникнення професії соціального працівника.
14. Шляхи становлення професії в Європі та Америці.
15. Виникнення перших соціальних шкіл.
16. Функції наглядачів на підприємствах та за візиту додому.
17. Наслідки впливу праці М. Річмонд “Соціальний діагноз” на вироблення методики в роки Другої світової війни.
18. Методико-соціальний аспект роботи соціального працівника.
19. Популяризація методики *case-work*.
20. Критичний аналіз методики *case-work*.

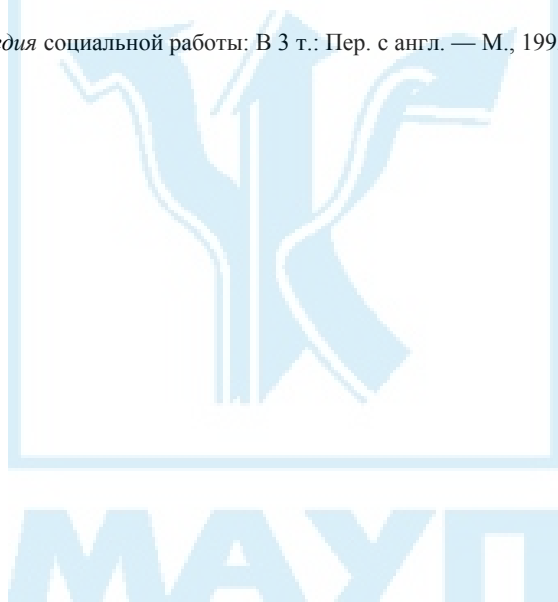
21. Соціально-психологічний аспект у соціальній роботі.
22. Необхідність введення в навчальні плани та програми закладів соціальної підготовки методики соціальної роботи в групах та общинах.
23. Основні етапи створення та реалізації общинних проєктів.
24. Вплив нового міжнаціонального поділу ринку праці на суспільство в цілому та соціальний статус окремого громадянина.
25. Критичний аналіз розвитку вітчизняної системи соціального забезпечення у XX ст.
26. Переорієнтація в роботі соціальних працівників під впливом теорій З. Фрейда та К. Роджерса.
27. Елементи соціальної допомоги в античному суспільстві.
28. Організація соціальної допомоги в Середньовіччі.
29. Здійснення соціальної роботи в країнах Європи у XVI–XVIII ст.
30. Зміна статусу особи, яка потребує допомоги в Європі (XVI–XVIII ст.).
31. Виникнення та поширення соціальних установ закритого типу в Європі (XVI–XVIII ст.).
32. Перехід до спеціалізації соціальних установ і працівників, що в них зайняті, у Західній Європі XIX ст.
33. Усвідомлення важливості надання допомоги та здійснення контролю без ізоляції особи в Західній Європі XIX ст.
34. Становлення системи державної соціальної політики в Україні у XIX ст.
35. Становлення системи державної соціальної політики в Росії у XIX ст.
36. Зростання ролі благодійних товариств у наданні соціальної допомоги у другій половині XIX ст. в Росії.
37. Започаткування соціальної роботи як професійного виду діяльності (поч. XX ст.).
38. Розробка першої методики в соціальній роботі (1920–1940).
39. Професіоналізація соціальної роботи (1920–1940).
40. Діяльність соціальних працівників у роки війни.
41. Зростання кількості соціальних працівників у 1940–1955 рр. та загальне визнання їх статусу.
42. Масовий прихід соціальних працівників у приватний сектор у повоєнні роки.
43. Використання нових методик у роботі соціальних працівників у 1956–1965 рр.
44. Зростання важливості соціально-психологічного аспекту в соціальній роботі (1956–1965).

45. Усвідомлення важливості соціальної роботи в общинах (1966–1974).
46. Поява перших проектів із соціальної роботи; їх значення та роль.
47. Удосконалення та спеціалізація прийомів і методів соціальної роботи (1975–1990).
48. Вплив нового міжнаціонального поділу ринку праці на суспільство в цілому та соціальний статус окремого громадянина.
49. Зростання кількості існуючих соціально вразливих верств населення та поява нових клієнтів у соціальних працівників (1975–1990).
50. Критика соціологами роботи соціальних працівників (1975–1990).
51. Інтегрований підхід до кожної проблеми соціальної роботи (1975–1990).
52. Розвиток вітчизняної системи соціального забезпечення у ХХ ст.
53. Державна система матеріального забезпечення в СРСР.
54. Обслуговування громадян в СРСР.
55. Соціальний захист від безробіття в СРСР.
56. Право громадян на матеріальне забезпечення в старості та у випадку хвороби в СРСР.
57. Право на соціальне забезпечення у випадку повної чи часткової втрати працездатності в СРСР.
58. Зміни парадигми соціального захисту при переході до ринкових відносин.
59. Система соціального захисту громадян у сучасній Україні.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Актуальні проблеми теорії і практики соціальної роботи на межі тисячоліть: Монографія.* — К.: УДЦССМ, 2001.
2. *Антологія соціальної роботи: В 5 т. / Сост. М. В. Фирсов.* — М., 1994. — Т. 1.
3. *Динаміка цінностей в соціальній роботі / Под ред. С. Шардлоу.* — Амстердам; К., 1996.
4. *Значення змін у соціальній роботі / За ред. С. Шардлоу.* — К., 1995.
5. *Лукашевич М. П., Мигович І. І., Пінчук І. М.* Соціальна робота в Україні: Теоретико-методологічні засади. — К.: МАУП, 2001.
6. *Мигович І. І.* Соціальна робота (вступ до спеціальності). — Ужгород: ВАТ “Патент”, 1997.
7. *Основи соціальної роботи: Учебник / Отв. ред. П. Д. Павленок.* — М.: ИНФРА-М., 1997.
8. *Пейн.* Сучасна теорія соціальної роботи. — К., 2000.

9. *Практична соціальна робота* / За ред. П. Картер та ін. — Амстердам; К., 1996.
10. *Попович Г. М. Соціальна робота в Україні і за кордоном: Навч. посіб.* — Ужгород: УДУ, 2000.
11. *Сидоров В. М. Социальная работа в Украине: проблемы становления и перспективы развития* // Инф.-метод. бюл. — Донецк. — 1992. — № 1.
12. *Соціальна робота в Україні: перші кроки* / За ред. В. Полтавця — К., 2000.
13. *Соціальна робота в Україні: Теорія та практика: У 2 ч.* / За заг. ред. А. Я. Ходарчук. — К.: УДЦССМ, 2001.
14. *Справочное пособие по социальной работе* / Под ред. А. М. Панова, Е. И. Холодовой. — М.: Юристъ, 1997.
15. *Чорбинский С. И. Социальная работа и социальные программы в США.* — М., 1992.
16. *Энциклопедия социальной работы: В 3 т.: Пер. с англ.* — М., 1993. — Т. 1.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Навчально-тематичний план вивчення дисципліни “Історія соціальної роботи в Україні та за кордоном”	3
Програмний матеріал до вивчення дисципліни “Історія соціальної роботи в Україні та за кордоном”	4
Теми контрольних робіт	6
Питання для самоконтролю	7
Список рекомендованої літератури	9

Відповідальний за випуск
Редактор
Комп’ютерна верстка

Н. В. Медведєва
В. Д. Бондар
Т. Г. Замура

МАУП

Зам. № ВКЦ-1091

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП